

Карбідосталі в металургії і машинобудуванні

**Інститут проблем матеріалознавства
ім. І.М Францевича НАН України**

Переваги карбідосталей

Особливе місце карбідосталей серед групи високолегованих сталей і сплавів інструментального і конструкційного призначення.

Карбідосталі – порошкові композиційні матеріали. Їх структура складається з твердих тугоплавких дисперсних карбідних зерен, рівномірно розподілених в матричній фазі з вуглецевої або легованої сталі із вмістом карбідної складової від 15 до 70%.

Унікальні властивості: для роботи в умовах інтенсивного тертя і зносу.

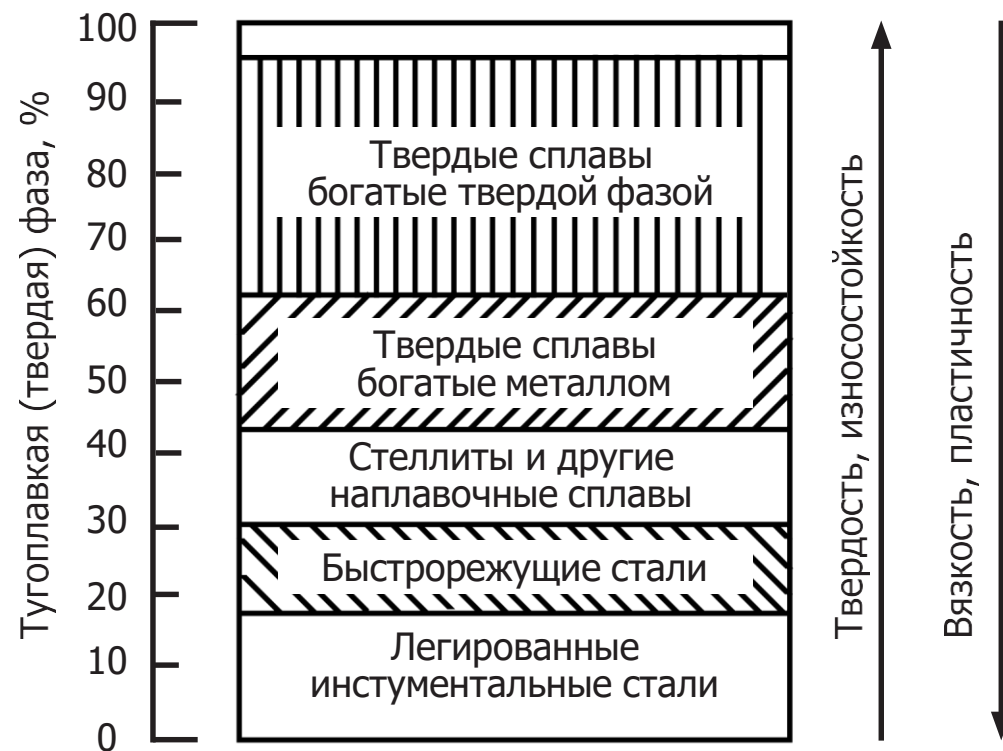
Тугоплавкі складові для карбідосталей найчастіше представлені:

- Карбід титану
- Борид титану
- Карбонітрид титану

Фізико-механічні та експлуатаційні властивості карбідосталей

- Здатність термічно і механічно оброблятися
- Застосування при виготовленні інструментів складної форми
- Підвищена твердість і зносостійкість
- Нижча пластичність і в'язкість

Вплив вмісту твердої фази на зносостійкість та основні механічні властивостей матеріалів

Переваги карбідосталей, отриманих методом порошкової металургії:

- Зерна TiC **відзначаються більш високою твердістю**, у порівнянні з іншими карбідами
- Відносно **низька питома вага** - на 10-20% нижче у порівнянні із сталями та на майже 50% - у порівнянні із карбидовольфрамовими твердими сплавами
- **Підвищена в 3-10 раз зносостійкість** у порівнянні із інструментальними сталями
- Достатньо **висока міцність, стійкість до нагрівання, корозії та агресивних середовищ**
- У відпаленому стані **піддаються механічній обробці**
- Для досягнення високої твердості **піддаються термічній обробці**
- На **50-90% менший коефіцієнт термічного розширення** у порівнянні із інструментальними сталями
- **Понижена схильність до адгезійної взаємодії**
- **Понижений коефіцієнт тертя при ковзанні по металевих матеріалах**

Недоліки карбідосталей

Недоліками карбідосталей на основі карбіду титана у порівнянні з WC, є:

- Більш висока крихкість
- Більш високий коефіцієнт термічного розширення
- Низька теплопровідність
- Відносно гірша змочуваність металами
- Більш низька гаряча твердість у порівнянні з WC
- Тверді сплави на основі WC як правило відрізняються дещо більш високою міцністю у порівнянні із карбідосталями на основі TiC

Типові склади та основні властивості карбідосталей

Типові склади карбідосталей

№ п.п	Содержание, %					
	TiC	Fe	Cr	Ni	Mo	C
1	39,0	42,7	11,7	7,3	—	—
2	52,0	33,7	8,6	5,7	—	—
3	32,5	63	2,5	—	2	—
4	33	64,2	—	—	2,60	0,20
5	35	60,8	1,9	—	1,91	0,39
6	40	57,4	0,85	—	1,5	0,24
7	25–35	61–70	1,7–20	—	1,75–2,02	0,36–0,41
8	30–50	43–60	6,0–8,4	—	0,5–0,7	0,6–0,84
9	30–50	42–59	2,0–2,8	1,0–1,4	4,0–5,6	0,75–1,05
10	30–50	33–47	9–13	7,5–10,5	—	0,05–0,07
11	32,5	63,9	1,8	—	1,8	—
12	39	42,7	11,0	7,3	—	—
13	52	33,7	8,6	5,7	—	—

Типові склади та основні властивості карбідосталей

Вплив хімічного складу карбідосталей на їх твердість після спікання та термообробки

Состав, %			Твердость <i>HRC</i> после		
TiC	сталь (марка)	С в стали	спекания	заковки	отпуска
50	50 (X12M)	0,5	57	60	55
		0,8	60	63	58
		1,2	63	70	70
30	70 (X12M)	0,5	42	48	47
		0,8	45	52	50
		1,2	50	66	63
50	50 (X4H2MΦ)	0,5	58	65	60
		0,8	62	68	67
		1,5	67	72	72
30	70 (X4H2M8)	0,5	48	52	51
		0,8	53	58	56
		1,5	55	66	65

Типові склади та основні властивості карбідосталей

Фізико-механічні властивості карбідосталей

Марка карбидо- сталей	Содержа- ние TiC, %	Твердость, HRC		σ_B , МПа		Ударная вязкость, 10^{-4} кДж/м ²	Удельная электро- проводность γ , 10^{-2} Ом ⁻¹ м ⁻¹	Теплопроводность, 10^{-2} Дж/(м.с. ⁰ С)			
		при изгибе	при сжатии	после отжига	после закалки			после отжига	после закалки		
TiC – X12M	50	42	74	1800	3100	2200	1,15	21200	19750	35,0	31,9
TiC – X12M	40	40	70	1600	2500	2000	1,20	23000	20900	39,8	35,7
TiC – X12M	30	29	64	1400	2000	1700	1,30	25800	24000	42,0	37,0
TiC – X12M2	50	—	—	2500	3000	1000	—	—	—	—	—
TiC – X12M2	40	—	—	1900	2100	1100	—	—	—	—	—
TiC – X12M2	30	—	—	1500	1700	1300	—	—	—	—	—
TiC – X4H2M8	40	50	70	1800	3000	1800	—	20850	19400	23,9	21,8
TiC – X4H2M8	35	46	68	1600	2600	1600	—	22000	20750	25,8	24,9
TiC – X4H2M8	30	42	66	1300	2200	1400	—	24700	22600	32,6	29,6
TiC – X6B3M	20	28	58	—	2780	1300	—	—	—	—	—
TiC – X6B3M	30	34	62	—	2800	1340	—	—	—	—	—
TiC – X6B3M	40	47	66	—	2950	1400	—	—	—	—	—
TiC – X6BM2	20	34	60	—	2710	1120	—	—	—	—	—
TiC – X6BM2	30	38	64	—	2850	1150	—	—	—	—	—
TiC – X6BM2	40	55	68	—	3600	1170	—	—	—	—	—
TiC – X10HM	30	45	60	—	2130	1100	—	—	—	—	—
TiC – X10HM	40	50	64	—	1900	1060	—	—	—	—	—
TiC – X10HM	50	54	66	—	1140	1000	—	—	—	—	—
TiC – X18H15	50	—	—	2650	2800	900	—	—	—	—	—
TiC – X18H15	40	—	—	2000	2200	1100	—	—	—	—	—
TiC – X18H15	30	—	—	1700	1900	1400	—	—	—	—	—

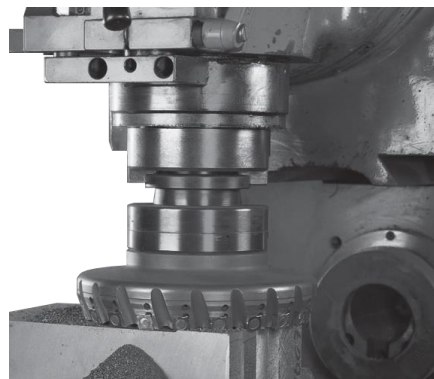

Основні області застосування карбідосталей

- **Металорізальний інструмент** – для чистової і напівчистовій обробки вуглецевих і низьколегованих сталей, кольорових металів і чавуну з високими швидкостями різання;
- **Промислові ножі**, в тому числі – біметалеві, із ріжучою частиною, виготовленої з карбідосталі, та корпусною частиною – з конструкційної сталі
- **Інструмент для безстружкової обробки металів** – робочі частини витяжних штампів, волокни, прокатні валки, матриці прес-форм, тощо
- **Калібри, кінцеві міри довжини, кондукторні втулки**
- **Конструкційні деталі** – робота в умовах інтенсивного зношування
- **Наплавочні матеріали** для армування відкозношуваних поверхонь деталей

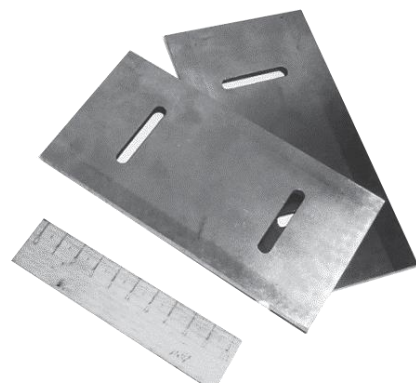
Типові деталі, виготовлені з карбідосталей

Металорізальні інструменти із карбідосталі

Заготовка (праворуч)
та готовий ролик (ліворуч)
дротопрокатного стану

Промислові ножі
для різки пластиків

Деталі конструкційного
призначення, що працюють в
умовах інтенсивного зношування

Лопатки турбіни
промислового дробемету

Типові деталі, виготовлені з карбідосталей

Деталі клапанних пар нафтопереробного обладнання

Характеристика можливостей для організації виробництва

Пропозиції:

- Виготовлення виробів з карбидосталей на замовлення
- Впровадження у виробництво застосування карбидосталей
- Розгортання масового виробництва

Наявні ресурси:

- ✓ Технологічна і технічна документація
- ✓ Технологічна інструкція на виробництво виробів з карбидосталей
- ✓ Конструкторська документація
- ✓ Робочі креслення на штамповий блок для гарячого штампування заготовок з карбидосталей
- ✓ Наявна вітчизняна сировина для виробництва: розроблена технологія базується на використанні практично 100 % вітчизняної сировини
- ✓ Багаторічний науково-практичний досвід
- ✓ Науково-технічна команда
- ✓ Устаткування